

საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემია

GEORGIAN ACADEMY OF
AGRICULTURAL SCIENCES

რეკომენდაცია

პირველ ორ ასაკში თუთის
აბრეშუმხვევიას ცენტრალიზებული
გამოკვება და უპირატესობა
ინდივიდუალურ გამოკვებასთან
შედარებით

თბილისი
2014 წელი

რეკომენდაციის ავტორები:

- ბიორბი ნიკოლეიშვილი** – სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი;
- ელბუჯა შაშაძიძე** - სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი;
- ნარბიზ ბარამიძე** – სოფლის მეურნეობის აკადემიური დოქტორი.

რედაქტორი: თამაზ კუნჯულია - სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი;

შუსაგალი

მეაბრეშუმეობა-მეთუთეობის აგროწესების მიხედვით „აბრეშუმის ჭიის უკეთ მოვლის, თანაბარი განვითარების, გამოკვების ხანგრძლივობის შემცირებისა და მისი უდანაკარგოდ შენარჩუნების მიზნით, მეაბრეშუმეობის თითოეულ რგოლში, პირველ სამ ასაკში, ჭიის გამოკვება ეწყობა დათბილულ ბინებში“ [1].

გასული საუკუნის 50-იან წლებში, თუთის აბრეშუმხვევიას რამდენიმე კოლოფის (50 კოლოფამდე) ერთობლივად გამოკვება ცნობილი იყო დათბილულ ბინებში გამოკვების სახელწოდებით, ხოლო 60-იანი წლებიდან ცენტრალიზებული გამოკვების სახელით არის ცნობილი.

თუთის აბრეშუმხვევიას ცენტრალიზებული გამოკვება უაღრესად საინტერესო, რთული და ეკონომიკურად გამართლებულია, მაგრამ მოითხოვს დარგის მართვისა და შრომის ორგანიზაციის (ანაზღაურების) დახვეწილ მიდგომას.

გასული საუკუნის 90-იან წლებამდე დარგის მმართველობის (ცენტრალური, რაიონული) სისტემა გამართულად მუშაობდა, იყო საზოგადოებრივი ნარგაობა და მოქმედებდა შრომის ორგანიზაციის ბრიგადული (რგოლური) ფორმები და ანაზღაურება ადვილად მისადაგებელი იყო ცენტრალიზებული (გამსხვილებული) გამოკვების მოსაწყობად. მიუხედავად აღნიშნულისა, ცენტრალიზებული (გამსხვილებული) გამოკვების ორგანიზებულად ჩატარება საკმაოდ რთული იყო. სადღეისოდ დარგის რეაბილიტაციის პირველ ეტაპზე, როცა არც საზოგადოებრივი საკვები ბაზა გვაქვს, არც დარგის მართვის სისტემაა შემუშავებული და არც შრომის ორგანიზაციის (ანაზღაურების) ფორმები, ცენტრალიზებული (გამსხვილებული) გამოკვების ჩატარებას დიდი სიფრთხილით უნდა მოვეკიდოთ.

პირველ რიგში უნდა ჩამოყალიბდეს დარგის მართვის ადგილობრივი, რაიონული და ცენტრალური ორგანოები (რაიონული კოოპერატივები) და შემდეგ ვიზრუნოთ ცენტრალიზებული გამოკვების ორგანიზებულად მოწყობისათვის.

საინკუბაციო კამერიდან გაცოცხლებული ჭიის უშუალოდ მეაბრეშუმეებზე გადაცემა ყოველთვის იწვევს საგრძნობი რაოდენობით დანაკარგებს, ხოლო, როდესაც მეაბრეშუმეებს ჭია ეძლევათ ორი ასაკის შემდეგ, (მესამე ასაკის მეორე-მესამე დღეს) ჭიის დანაკარგები მინიმუმამდე მცირდება.

საინკუბაციო კამერებიდან ცალკეულ ოჯახებში გაყვანილი ჭიები ხშირად ზრდა-განვითარების არახელსაყრელ პირობებში ხვდება, გაძნელებულია ბინების ტემპერატურისა და ტენიანობის საჭირო რეჟიმის დაცვა, რაც იწვევს ჭიების ზრდა-განვითარებაში ჩამორჩენას, ხოლო ზოგჯერ ჭიების დაღუპვას.

ცენტრალიზებული წესით გამოკვებისათვის საჭიროა შეირჩეს ნათელი და მშრალი ბინები გათბობის საშუალებებით, სადაც მოთავსდება მრავალპარუსიანი თაროები (მიზანშეწონილია გამოყენებული იქნეს მეაბრეშუმეობის კვლევიით ინსტიტუტის კონსტრუქციის გამოსაკვები თაროები ნაძირის ავტომატური გამოცლით, სურ. 1), გამოკვება უზრუნველყოფილი უნდა იქნას საჭირო ინვენტარით, ჩატარდეს მკაცრი დეზინფექცია.

ცენტრალიზებული გამოკვება უნდა მიმდინარეობდეს სპეციალისტის მეთვალყურეობის და ხელმძღვანელობის ქვეშ.

ცენტრალიზებული წესით გამოკვებისათვის განკუთვნილი ჭიების საინკუბაციო კამერებიდან გადასაყვანად უნდა ვისარგებლოთ მუყაოს ან ფანერის დახვრეტილი ყუთებით; გაცოცხლებულ ჭიებს ყუთებში ჩაწობისას უნდა მოვაყაროთ დაჭრილი თუთის ფოთოლი; აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ცენტრალიზებული გამოკვების ერთ-ერთი უპირატესობა ისიცაა, რომ შესაძლებელია საკვების მომზადების დროს გამოყენებული იქნას მცირე მექანიზაციის ტექნიკური საშუალებები - დეროებიდან ფოთოლგამცლელი და თუთის ფოთოლსაჭრელი მანქანები (სურ. 1).

ა.

ბ.

გ.

დ.

სურ.1. ა – დაბალი ასაკის თუთის აბრეშუმხვევიას გამოსაკვები მოწყობილობა; ბ – დეროებიდან ფოთოლგამცლელი მანქანა; გ - ფოთოლსაჭრელი მანქანა; დ – დაბალი ასაკისათვის მანქანაზე დაჭრილი ფოთოლი.

ჭიისა და თუთის თანხვედრითი განვითარება ხშირად ხასიათდება არამყარი კლიმატური პირობებით, რის შედეგად აუცილებელია ჭიის განვითარების შეჩერება, რასაც საჭიე ბინაში 21-22⁰ ტემპერატურით და კვების ჯერების შემცირებით ვაღწევთ, ხოლო ზოგჯერ პირიქით საჭირო ხდება ჭიის ზრდა-განვითარების დაჩქარება, რისთვისაც საჭიროა ტემპერატურის 25-27⁰-მდე და კვების ჯერების გაზრდა, ამით მიიღწევა ჭიისა და ფოთლის თანხვედრითი განვითარება, რაც მნიშვნელოვანი პირობაა პარკის მაღალი მოსავლის მიღებისათვის.

ცენტრალიზებული წესით გამოკვებისას, პირველ-ორ ასაკში 4-5 კოლოფი ჭიის მოვლა-პატრონობას ერთი კაცი უზრუნველყოფს (ერთი კოლოფი = 19 გრ ჭიას), ხოლო ოჯახებში ცალკეული გაცემისას მეაბრეშუმე დაკავებულია 6-10-12 გრამი ჭიის კვებით, რაც იწვევს შრომის დანახარჯების ზრდას.

ცენტრალიზებული გამოკვების პირობებში განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს შრომის ორგანიზაციის სწორად მოწყობას, კოოპერატივების ჩამოყალიბებას და შიდა სამუშაოების სწორად განაწილებას. კოოპერატივში საჭიროა გაერთიანდეს მეზობლად მცხოვრები, ერთმანეთთან კარგად განწყობილი მეაბრეშუმეები. ხელმძღვანელად აირჩევა ყველაზე აქტიური და მოწინავე მეაბრეშუმე; წევრები კარგად უნდა გაერკვნენ ცენტრალიზებული გამოკვების ორგანიზაციაში და აუცილებლად უნდა აიმაღლონ კვალიფიკაცია პერიოდულად მოწყობილ სემინარებზე (მიზანშეწონილია სემინარები ჩაატაროს რაიონების სოფლის მეურნეობის საინფორმაციო-საკონსულტაციო ცენტრებმა მოწვეული მეცნიერების ან სპეციალისტების დახმარებით).

საკვები ბაზის არსებული მდგომარეობის გათვალისწინებით პირველ-ორ ასაკში ჭიის მოვლა-პატრონობისათვის ფოთლის დამზადების ჩათვლით საჭიროა გამოიყოს 4-5 კოლოფზე ერთი მომვლელი, ხოლო მესამე ასაკიდან ფოთლის დამზადებისათვის და სხვა საკითხების მოსაგვარებლად დაუშაბტოთ მეორე მომვლელი.

ცენტრალიზებული გამოკვებისას ჭიები აუცილებლად უნდა მოთავსდეს მეაბრეშუმეების მიერ მოთხოვნილი ჭიის რაოდენობის მიხედვით ცალ-ცალკე შესაფერის ფართზე, მიენიჭოს რიგითი ნომერი სპეციალისტის მიერ და გატარებული იქნას ჟურნალში, სადაც მიეთითება მეაბრეშუმის სახელი და გვარი.

პირველ-ორ ასაკში ჭიების გამოსაკვებ ბინაში ტემპერატურა უნდა იყოს 25-27⁰, ჰაერის შეფარდებითი ტენიანობა 75-80%, საკვები უნდა მიეცეს დღეში 5-6-ჯერ დაჭრილი სახით. გამოსაკვებად გამოყენებული უნდა იქნეს წვრილად დაჭრილი თუთის ფოთოლი. საკვები უმჯობესია დამზადდეს საღამოს, დასაშვებია დილის

საათებშიც. ფოთოლი უნდა ინახებოდეს კალათებში ან სხვა შესაბამის ტარაში სველი საფარის ქვეშ. დაუშვებელია დაჭრილი ფოთლის მორიგ ჯერებზე გამოყენება.

ნაძირი უნდა გამოეცალოს ერთხელ მეორე ასაკის დასაწყისში კანისცვლის მეორე დღეს და მესამე ასაკის მეოთხე დღეს.

ლიტერატურა:

1. ინსტრუქცია პირველ-ორ ასაკში აბრეშუმის ჭიის ცენტრალიზებული წესით გამოკვების უპირატესობანი, ცალკეულ ოჯახებში გამოკვებასთან შედარებით. საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მეაბრეშუმეობის სამმართველო, 1952 წ.
2. ზვიადაძე გ., ნიკოლეიშვილი გ., ქოქრაშვილი ჯ.- თუთის აბრეშუმხვევიას ცენტრალიზებული და განზოგადოებული, გამსხვილებული გამოკვების ჩატარება. მონოგრაფია. თბილისი. 1981წ.
3. თუხარელი ი., გოგელია ლ., ოშორიძე ს.- რეკომენდაცია „აბრეშუმის ჭიის ცენტრალიზებული გამოკვების შესახებ“. თბილისი, 1975 წ.;
4. ნიკოლეიშვილი გ., ბაგრატიონი მ.- „პირველ-ორ ასაკში აბრეშუმის ჭიის ცენტრალიზებული გამოკვების უპირატესობანი, ინდივიდუალურ გამოკვებასთან შედარებით“. ბროშურა-სასარგებლო რჩევები მეაბრეშუმეებს. თბილისი, 2010 წ., გვ. 56-58;
5. ნიკოლეიშვილი გ., შაფაქიძე ე.- მეაბრეშუმეობა-შავი, კასპიის ზღვის და ცენტრალური აზიის რეგიონის ქვეყნების (ბაქსა) საერთო საზრუნავია თბილისი, 2014 წ. გვ.163-177;
6. შაფაქიძე ე., ბარამიძე ნ., წოწკოლაური ე., ქორჩილავა ი. თუთის აბრეშუმხვევიას ცენტრალიზებული გამოკვებისათვის მცირე მექანიზაციის ტექნიკური საშუალებები. (რეკომენდაციები), თბილისი, 2010.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემია

ACADEMY OF AGRICULTURAL
SCIENCE OF GEORGIA

www.gaas.dsl.ge

E-mail: acad.as@gaas.dsl.ge

Tel/Fax: (+995 32) 294 13 21